

Raport sintetic privind rezultatele cercetărilor efectuate în cadrul proiectului CNCSIS – UEFISCSU, PNII – IDEI ID_816/2008, *Discurs istoric și diplomație. Românii din Transilvania și Basarabia în politica externă a României (1877-1947)*
Director: Dr. Flavius-Viaceslav Solomon

1. Proiectul reprezintă o direcție istoriografică originală de cercetare, atât din punct de vedere metodologic, cât și din perspectiva surselor documentare. Chiar dacă problema raportului dintre *discursul istoric și diplomație* s-a bucurat deja de o atenție specială din partea istoriografiei străine (pentru spațiul sud-est european este de amintit mai ales cartea lui Ivan Ilcev *Rodinata mi - prava ili ne! vāšnopolitičeska propaganda na balkanskite strani (1821 - 1923)*, Sofia, 1995, apărută și în traducere românească la editura Curtea Veche în anul 2002), istoricii români s-au aplecat doar ocazional asupra acestui subiect deosebit de important pentru istoria noastră modernă și contemporană.

Cauza acestei stări de fapt este și lipsa unei baze documentare solide, care să poată servi atât pentru studii de caz, cât și pentru analize de sinteză. Tocmai de aceea, cercetarea și valorificarea fondurilor românești și străine de arhivă au constituit o prioritate a activităților membrilor proiectului în anul 2010.

Fondurile de arhivă interne (București, Iași și Cluj-Napoca) au beneficiat de o atenție deosebită din partea membrilor în proiect. La Arhivele Naționale ale României din București au fost investigate de către Paul Nistor, Liviu Brătescu și Andrei Cușco colecțiile de documente privitoare la activitatea unor importanți istorici și diplomați români din perioada circumscrisă temei de cercetare, dintre care: Fondul Ministerului Propagandei Naționale; Fondul Nicolae Titulescu; Fondul Onisifor Ghibu; Fondul Tache Ionescu; Fondul Brătianu; Fondul Constantin Stere; Fondul Zamfir Ralli-Arbore; Colecția Microfilme Austria, Colecția Microfilme Franța etc. Tot la București, de data aceasta la Biblioteca Muzeului Național Cotroceni au fost cercetate documentele privind periodicele „Neamul Românesc” și „Epoca”. La Iași, Flavius Solomon a urmărit documentele referitoare la rolul chestiunii basarabene în relațiile româno-ruse la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX (activitatea emigrației basarabene; comemorarea în 1912 a o sută de ani de la anexarea Basarabiei de către Rusia).

Alături de colecțiile de documente din România, membrii în proiect au continuat investigațiile în arhivele rusești și austriece. Astfel, Andrei Cușco a insistat asupra fondurilor din Arhiva de Stat a Federației Ruse (GARF), unde a valorificat informațiile din fondurile P-7026 (conține documente privitoare la activitatea lui Zamfir Ralli-Arbore), 826 (cu referire la cancelarul rus M. Gorceakov), 912 (atitudinea Imperiului Rus față de statul român emergent), 730 (relativ la perioada premergătoare Congresului de la Berlin), 597 (pentru locul României în „chestiunea orientală”) și 1718 (cu materiale despre locul discursului istoric în publicistica rusă din ultimele două decenii ale secolului XIX). Tot la Moscova, Flavius Solomon s-a axat pe fondurile de la RGASPI (fosta arhivă a Cominternului) și AVPRF (Arhiva de Politică Externă a Federației Ruse). Pornind de la fondurile 485 și 496 de la RGASPI și 28 (Racovski) de la AVPRF, au fost identificate patru posibile noi teme de cercetare pentru istoriografia românească 1. Cominternul, diplomația sovietică și chestiunea românească; 2. Arhiva Legației Române de la Petrograd și locul României în strategiile de politică externă a Rusiei Sovietice; 3. descoperirea unei teme de analiză istorico-diplomatică: Basarabia; 4. Cristian Rakovski și politica statului sovietic față de România. În sfârșit, Lorand Madly a aprofundat cercetările inițiate în anul 2009 la Haus- Hof- und Staatsarchiv de la Viena, cu noi investigații ale fondurilor Ministerului de Externe al Austro-Ungariei privitoare la Legația austro-ungară de la București la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX.

2. Fondurile de documente consultate de către echipa de proiect, inclusiv majoritatea absolută a celor păstrate în arhivele românești, nu au fost pusă încă în adevărata lor valoare de către istorici. De pildă, rapoartele trimise de către reprezentanții Angliei la București în anii 1868-1901 ne conduc la opinii în parte diferite de cele exprimate până în prezent de către istoricii noștri. Astfel, aceste documente ne permit să susținem că interesul partidelor politice pentru situația din Ardeal nu a fost doar expresia unor situații conjuncturale de moment, determinate mai ales de ciclurile electorale interne, ci a constituit o preocupare permanentă a exponenților importanți ai elitei politice de la București. Un alt exemplu care trimite la noutatea absolută a documentelor identificate cu ocazia cercetărilor îl reprezintă documentele din arhivele rusești. Printre altele, documentele din fondul 28 de la Arhiva de Politică Externă a Federației Ruse, care deschid o perspectivă absolut nouă asupra relațiilor româno-sovietice din anii 1918-1924, au fost până recent inaccesibile istoricilor, formând o parte a depozitelor „secrete” ale respectivei arhive. La modul concret, valorificarea acestora ne permite

să reconstituim modul în care Arhiva Legației Române de la Petrograd, confiscată, alături de alte buni de valoare, de către autoritățile sovietice la începutul anului 1918, a servit la creionarea unui discurs istorico-diplomatic al oficialităților de la Moscova față de România.

Având în vedere noutatea documentară, membrii în echipa de grant au urmărit și o diseminare cât mai eficientă a rezultatelor cercetării, atât pe plan național, cât și internațional. Pe data de 17-18 septembrie 2010, în cadrul proiectului, a fost organizat la Iași simpozionul internațional *Diplomați români și străini în istoria României*, la care au participat istorici din România, Rusia, Austria și Republica Moldova. Membrii echipei de proiect s-au aflat și printre organizatorii unui simpozion de referință pentru viața academică din anul 2010 – *130 ani de relații diplomatice româno-germane (1880-2010)*, care s-a bucurat de prezența ambasadorului Germaniei la București, a unor cunoscuți istorici din România, Germania, Rusia și Republica Moldova. De asemenea, membrii în echipa de grant au prezentat comunicări la alte diverse reuniuni naționale și internaționale: *World War I and the Modern World* (26-27 mai, Moscova, organizatori: universități și institute de cercetare din Rusia, SUA și Polonia); *Societatea românească între frontiere imperiale* (7-9 octombrie, Universitatea de Stat din Chișinău); *La frontierele civilizațiilor. Identitate și alteritate în conștiința locuitorilor Basarabiei (1812 – prezent)* (21-23 octombrie, Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați); *Stat și societate în Europa* (29-30 octombrie, Universitatea din Craiova); *Relations of Center and Periphery in the development of university structures in Europe and beyond* (11-13 noiembrie, Universitatea Eötvös Loránd, Budapesta); *Partide politice și minorități naționale din România în secolul XX* (11-13 noiembrie, Universitatea „L. Blaga”, Sibiu).

Chiar dacă timpul scurs de la reluarea finanțării pentru anul 2010 (sfârșitul lunii iunie) a fost foarte scurt, s-a reușit elaborarea mai multor articole, dintre care două sunt în curs de apariție într-o revistă BDI (Ebsco și CEEOL) – „Valahian Journal of Historical Studies”, iar alt studiu se află în proces de evaluare la „Jahrbücher für Geschichte Osteuropas“ (JfGOE), cea mai cunoscută publicație germană privind istoria Europei de Est, inclusă în sistemul Thomson-Reuters (ISI), Web of Knowledge, Arts & Humanities Citation Index. De asemenea, alte rezultate ale cercetărilor s-au constituit într-un studiu apărut în publicația periodică *Partide politice și minorități naționale din România în secolul XX* (vol. 5), acreditată CNCIS prin editura Techno Media. Alte articole au fost publicate în reviste de profil și volume colective, sau sunt în pregătire. Unul dintre acestea (*Die siebenbürgische rumänische Nationalbewegung zwischen dem 19. und 20. Jahrhundert als Gegenstand der rumänisch-österreichisch-ungarischen diplomatischen Berichte*) a fost propus spre publicare la „Transilvanian Review”, singura revistă cu profil istoriografic din România aflată în fază avansată de includere în sistemul Thomson-Reuters (ISI), Web of Knowledge, Arts & Humanities Citation Index.

Activitățile de cercetare în cadrul proiectului au contribuit nu doar la elucidarea unor aspecte legate de tema de cercetare, ci au relevat și necesitatea continuării cercetărilor pe o direcție nouă, care să lămurească relația dintre propagandă și diplomatie.

3. Investigațiile din cadrul proiectului și diseminarea rezultatelor cercetării au oferit ocazia de a implica tineri istorici și chiar studenți în activități specifice domeniului istoriografic. În primul rând, directorul de proiect a urmărit îndeaproape cercetările în arhive ale celor doi istorici în formare din cadrul proiectului (Lorand Lajos Madly și Andrei Cușco), asistându-i și la elaborarea textelor pentru publicare. Pentru cei doi tineri cercetători a fost stabilită o remunerație peste media pentru echipa de proiect. La pregătirea și desfășurarea simpozionului *Diplomați români și străini în istoria României* (Iași, 17-18 septembrie), circumscris proiectului, au participat și doctoranzi de la Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” și Facultatea de Istorie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași. De asemenea, în cadrul proiectului „Stagii de pregătire practică și activități de stimulare pe piața muncii pentru studenți și absolvenți” (lunile mai-iunie), în a cărei derulare a fost implicat în calitate de tutore Flavius Solomon, studenții de la Facultatea de Istorie a Universității „Al. I. Cuza” au însușit metode de cercetare specifice domeniului pe baza activităților în cadrul grantului.

Proiectul de cercetare a oferit posibilitatea de a aprofunda relațiile de colaborare cu istorici din alte spații istoriografice (Rusia, Austria, Germania, Republica Moldova) și de a face mai bine cunoscute în afară (prin participarea la diverse reuniuni științifice și publicarea de studii) rezultatele din ultimii ani ale istoriografiei românești. Una dintre urmările imediate este inițierea unor colaborări cu Institutul de Slavistică din Moscova al Academiei Ruse de Științe (responsabil din partea rusă: dr. Alexandr Stykalin) și Institutul de Istorie a Europei de Est și Sud-Est de la Universitatea din Viena (responsabil din partea austriacă: prof. dr. Oliver Jens Schmitt).